

בו.

וקושר ומתיר את הקמיע (109) אפילו ברשות הרבים, ובלבד שלא יקשרנו בשיר, אצודה א-א-א או בטבעת, ויצא בו ברשות הרבים, משום מראית העין שלא יאמרו שיוצא בו לשם תכשיט, וזה אסור.

ומקשינן: והתניא: איזהו קמיע מומחה — כל שריפא שלושה בני אדם כאחד. ומשמע שאם ריפא אדם אחד שלוש פעמים עדיין לא נחשב מומחה, וקשה מהברייתא לעיל דתניא כל שריפא ושנה ושלש אפילו אדם אחד נחשב קמיע מומחה (110).

ומתרצינן: לא קשיא.

הא דתניא שריפא שלושה בני אדם הוא לענין למחויי גברא — שהאדם נעשה מומחה לכל מיני הקמיעות בעולם (111) כשריפא שלושה בני אדם משלושה חלאים

דיקא נמי ממתניתין, דקתני: ולא בקמיע בזמן שאינו מן הכותב המומחה. ולא קתני בזמן שאינו מומחה הקמיע עצמו. שמע מינה שדי בכך שיהיה האיש שעשה את הקמיע מומחה.

תנו רבנן: איזהו קמיע מומחה — כל שריפא ושנה ושלש, אפילו אדם אחד שנתרפא על ידו שלוש פעמים.

אחד קמיע של כתב שכתוב בו לחש ואחד קמיע של עיקרין העשוי מצמחים.

אחד חולה שיש בו סכנה ואחד חולה שאין בו סכנה, מותר לצאת בו.

ולא דוקא אדם שנכפה פעם אחת כבר מחמת החולי [נכפה — חולי שאדם נופל מחמתו לארץ], אלא אפילו אם מטרת הקמיע כדי שלא יכפה בעתיד, שיש חולי זה במשפחתו ודואג על עצמו — מותר לצאת

הריטב"א שיש חידוש בזה שלא נאמר שהשעה גרמה להצלחת הקמיעות.

והתוספות פירשו ששאלת הגמרא היא: שריפא ושינה ושילש משמע שמדובר בקמיע אחד, וכאן שכתוב ג' בני אדם כאחד משמע שמדובר בשלושה קמיעים שונים. [ואין הכונה לשעה אחת, אלא להדגיש שמדובר בשלושה קמיעים]

111. רש"י, ודימה זאת לשור שנגח שור חמור וגמל שנעשה מועד לכל הבהמות. [וכן סובר רש"י שקמיע מומחה היינו שהלחש נעשה מומחה על ידי כל אדם שיכתבנו, ןהסברא בשני הדינים שוה] והתוספות והרא"ש חולקים והקשו מה הסברא שיעשה למומחה לכל המחלות שבעולם? ואינו דומה כלל לשור המועד שהוחזק שדרכו וטבעו לנגוח כל מי

אינם מומחים אבל הקמיעות הקודמות עצמם נחשבות קמיע מומחה ומותר לצאת בהם.

109. התוספות לעיל [נו, א] למדו מכאן שכל מה שמותר לצאת בו בשבת מותר גם להתירו ולקשור אותו ברשות הרבים ואין לחשוש שיטלטלנו. ומה שהברייתא הוצרכה לחדש זאת בקמיע יותר מאשר כל התכשיטים, משום שהיה אפשר לאסור זאת בקמיע שלא יראה שהוא אינו צריך אותו לרפואה [שהרי מתירון], וחידשה הברייתא שאפילו קמיע יכול להתירו ולקשורו.

110. רש"י. ומבואר מדבריו בתירוץ הגמרא שמדובר בברייתא על שלשה בני אדם משלשה חולאים שונים. והקשו הראשונים [ריטב"א בשם ר"י, ומרומז בתוספות ד"ה כל, שרש"י לא גרס כאחד] אם כן מהו הלשון כאחד? ותירץ

על ידי שלושה מיני קמיעין שונים.

הא דתניא שריפא ושנה ושלש אותו אדם הוא לענין **למחויי קמיעא** — שהקמיע נעשה מומחה כשריפא ג' בני אדם או אדם אחד שלוש פעמים מחולי אחד. ואפילו אם נכתב אותו לחש על ידי שלושה רופאים וכל אחד מהם ריפא חולה אחד, נעשה לחש זה לקמיע מומחה מיד כל אדם שיכתבנו.

אמר רב פפא: פשיטא לי כי תלת מיני קמיע שונים לתלת גברי, וכל לחש ריפא תלתא תלתא זימני כל אחד מהם שלוש פעמים

אפילו לאדם אחד, באופן כזה נחשב **שאימתחי גברא** בכל קמיעות שבעולם שהרי שלוש קמיעות שונות שלו הועילו, וגם **איתמחי קמיע** — כל אחד משלושת קמיעות הללו נעשו מומחין מיד כל אדם שיכתבם, שהרי ריפאו ג' פעמים (112).

ועוד פשיטא ליה לרב פפא: כתב **תלתא קמיע** לרפואת **תלתא גברי** והועילו קמיעותיו **חד חד זימנא** לכל קמיע, באופן כזה רק **גברא איתמחי** לכל מיני קמיעות שבעולם שהרי שלוש קמיעות שונות שלו הועילו, אבל **קמיעא לא איתמחי** שהרי כל קמיע

שיוכל, אבל מדוע יוכל להצליח ברפואת חולי אחד על ידי שהצליח בחולי אחר?

ותירץ הריטב"א שבקמיע אין צורך לדעת [בחזקה] שהוא באמת ירפא אלא שאם בני אדם מחשיכים אותו כרפואה מועילה, הוא כבר לא נחשב משא אלא כמלבוש ותכשיט, וכשרופא הצליח ג' פעמים בכמה חולאים נחשבים קמיעותיו כרפואה בדוקה. [ומהמגן אברהם [שח, נז] נראה שלגבי חיוב חטאת כן דנים אם הקמיע באמת מרפא].

והפני יהושע מתרץ שאין כונת רש"י שהוא נעשה מומחה לכל מחלה אלא שהוא יודע מה הוא יכול לרפאות, ואם הוא נותן קמיע ואומר שהוא מרפא, מותר לצאת בו שהחזק הרופא שהוא יודע מה בכוחו לרפאות. [וראה **ביאור הלכה** [שא, כה] שדעת רוב הראשונים כרש"י].

ודעת **תוספות** ו**הרא"ש** [והשו"ע שא, כה] שאיתמחי גברא — הכונה היא שאותו כותב נעשה מומחה שאם הוא עצמו יכתוב את אותו לחש [או אותם עיקרים — סממנים] מותר לצאת בו. ואיתמחי קמיע — הכונה היא שאותו קמיע וכתב בעצמו יכול לצאת בו גם חולה אחר, אבל אם יכתוב אותו הכותב את אותו

הלחש לא יחשב הקמיע כמומחה. [והראשונים האריכו בדיוקים וקושיות במשא ומתן בגמרא להוכיח כשיטתם, וראה **תוספות הרא"ש** שמיישב את שיטת רש"י, וכן הריטב"א].

112. והקשו **התוספות** הרי אם אותו כותב כתב ג' קמיעין וכל אחד הועיל פעם אחת כבר איתמחי גברא, ואם כן בקמיע השלישי כשהוא הועיל פעם הראשונה כבר אין הוכחה שהקמיע מומחה שהרי כבר נעשה הכותב מומחה ולכן הועיל הקמיע?

ותירצו שמדובר באופן שבאו בכת אחת החזקה של הכותב ושל הקמיע, ראה בדבריהם איך מדובר, והתוס' הרא"ש והריטב"א כתבו אופנים נוספים, וכן פסק הרמ"א [שא, כה]. **והביאור הגר"א** תמה על תירוצם [הובא **בביאור הלכה**], וראה **תוספות שבת** שמיישב את דבריהם בצירוף הסברה והתירוץ דלהלן.

והתוספות ישנים והרא"ה [בר"ן] תירצו שאף שהכותב הוחזק כבר שהוא מומחה, בכל זאת כשגם הקמיע הוחזק אנו תולים את הרפואה גם בהמחאת הקמיע, ומשום שמסתבר יותר שהצלחת הרפואה היא מכחו של הקמיע

הועיל רק פעם אחת.

שלושת הקמיעות הללו — איתמחי או לא איתמחי?

מי אמרינן: הא אפי ליה על ידי שלוש קמיעות שונות שכתב אותו אדם.

או דילמא מזלא דהאי גברא⁽¹¹³⁾ החולה הוא דקא מקבל כתבא, שמועיל לו קמיע?

ומסקינן: תיקו⁽¹¹⁴⁾.

איבעיא להו: קמיעין — יש בהן משום קדושה או דילמא אין בהן משום קדושה⁽¹¹⁵⁾.

כתב חד קמיעא והועיל לתלתא גברי החולים כולם באותו חולי, באופן כזה רק קמיעא איתמחי מיד כל אדם לחולי זה, אבל גברא לא איתמחי לקמיע אחר של לחש אחר וחולי אחר.

בעי רב פפא: תלתא קמיע של שלש מיני חולי אחד גברא — מאי?

קמיעא — ודאי לא איתמחי שהרי כל קמיע הועיל רק פעם אחת.

אלא שהסתפק רב פפא: גברא, שכתב את

ולא של הכותב אותו.

ובאמת הריטב"א חולק על תוספות והקשה להיפך — אם מדובר שהומחו שניהם בבת אחת [כדעת התוספות], אין הוכחה וחזקה לאף אחד מהם, שאם נתלה את הצלחת הרפואה בהמחאת האחד נוכל להסתפק אולי השני גרם? ואם מדובר כשקודם הוחזק הכותב ואחר כך הקמיע ובכל זאת עדיף לתלות את הצלחת הרפואה בקמיע [כדעת הרא"ה], אם כן שוב תבטל חזקת והמחאת הכותב? ותירץ, אחרי שהוחזק הכותב לא מתבטלת מומחיותו וחזקתו. [ודבריו מובנים יותר לפי סברתו הנ"ל שאין צורך שהקמיע באמת ירפא, אלא שבני אדם יסמכו עליו. ולפי דבריו מדובר דוקא כשהומחה הקמיע אחרי שהומחה הכותב, ולא בבת אחת].

114. הרמב"ם [יט, יד] והשו"ע [שא, כה] פסקו לחומרא. והפרי מגדים [משבצות זהב שא, טו] מפרש לפי המגן אברהם [שח, נז] שאם הקמיע אינו מרפא באמת הוא נחשב משא ואסור מהתורה לצאת בו, ולכן יש כאן ספק דאורייתא לחומרא.

אבל הביאור הלכה נקט שאפשר להקל כדעת רש"י ורוב הראשונים, משום שכל ספק בהמחאת קמיע הוא ספק דרבנן, ודבריו הם לשיטתו בסימן שח [קכט] שהיוצא בקמיע שאינו מומחה איסורו הוא רק מדרבנן וכמו שכתב הרמב"ם [שם] שהוא פטור משום שאינו כדרך הוצאה, וחולק על המגן אברהם שנקט כדעת רש"י שהיוצא בקמיע פטור רק משום שהוא מרפא ונעשה בכך למלוש, ובאינו מומחה פטור רק מספק שמא הוא מועיל לריפוי.

ולדעת המשנה ברורה [והרבה אחרונים, ראה שם בשער הציון] שאיסור לצאת בקמיע הוא מדרבנן צריך לומר שכאן פסקו לחומרא, משום שכיון שהצריכו חכמים הוכחה לקמיע, כשיש ספק על ההוכחה של הקמיע — מידי ספק לא יצא ואינו נחשב לקמיע מומחה.

115. השפת אמת מפרש שהספק שמא אין בהם

113. ובאותו קמיע שריפא ג' פעמים את אותו חולה כן הוחזק הקמיע ואין לומר שמזל החולה גרם, שבודאי עדיף לתלות בהצלחת הקמיע עצמו. אלא שאם אנו באים להחזיק את האדם שכתב את הקמיע יש מקום לספק אולי הצלחת הרפואה תלויה באדם החולה.

והוינן: למאי הילכתא הסתפקנו בזה?

אילימא לאצולינהו מפני הדליקה בשבת כשאר כתבי הקודש, שלא חששו בהצלתן לטרחה מרובה האסורה בשבת ולא חששו לחסרון עירוב, בהוצאתם למבוי שאינו מפולש, שחסר בו עירוב (116).

תא שמע דתניא בברייתא: הברכות שתקנו חכמים כגון תפלת ראש השנה שיש בה במוסף פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות, והקמיעין, אף על פי שיש בהן אותיות, ומעניינות הרבה שבתורה שהיו כותבים בקמיע מקראות של רפואה, אמרו חכמים שאין מצילין אותן בשבת מפני הדליקה, לפי שקדושתם קלה מקדושת כתבי הקודש. ונשרפים במקומם.

ובעל כרחך שלענין היתר הצלתם בשבת לא הסתפקנו אם יש קדושה בקמיעין.

אלא, הספק הוא לענין חובת גניזה אם יש בהן.

תא שמע תניא בברייתא: היה כתוב שם ה' על ידות הכלים ועל ברעי המטה — יגוד, יקצוץ את מקום שכתוב בו שם ה' ויגנזנו.

ולפי זה קמיעים שמוזכר בהן שם ה' גם חייבים גניזה, ומדוע הסתפקו אם יש בהן קדושה.

אלא, הספק הוא אם מותר ליכנס בהן לבית הכסא. מאי?

האם יש בהם קדושה, ואסיר להכנס בהם

לבית הכסא. או דילמא אין בהן קדושה, ושרי.

תא שמע ששינינו במשנתנו: ולא יצא בשבת בקמיע בזמן שאינו מן המומחה.

ודייקין: הא קמיע מן המומחה — נפיק.

ואי אמרת קמיעין יש בהן משום קדושה ואסור להכנס בהם לבית הכסא, מדוע התירו לצאת בהן בשבת, הרי זמנין דמיצטרין נושא הקמיע לבית הכסא ויוריד את הקמיע, ואחר כך אתי לאיתויינהו ארבע אמות ברשות הרבים. וממה שלא חששו לזה מוכח שמותר להיכנס לבית הכסא בקמיע.

ודחינן: שמהמשנה אין ראייה. כי הכא מדובר בקמיע של עיקרין, שאין בו קדושה לפי שלא כתוב בו לחש, אלא מין צמח הוא.

ומקשינן: והתניא בברייתא שמותר לצאת בו בקמיע, אחד קמיע של כתב ואחד קמיע של עיקרין. ושוב יש להוכיח מקמיע של כתב.

ומתריצין: **אלא**, הכא במאי עסקינן שהתירו לצאת בקמיע של כתב ולא חששו שיורידנו כשנכנס לבית הכסא ואחר כך יבוא לידי איסור הוצאה, בחולה שיש בו סכנה, שאין חשש שיורידנו בכניסתו לבית הכסא, בגלל פקוח נפש.

ומקשינן: והתניא בברייתא מותר לחולה לצאת בשבת בקמיע אחד חולה שיש בו סכנה ואחד חולה שאין בו סכנה?!

אלא, בעל כרחך, כיון דמסי שהקמיע מרפא,

116. רש"י להלן קטו, א במשנה. וכאן כתב רש"י לחצר המעורבת, ורבי עקיבא איגר תמה

קדושה משום שלא נכתבו לשם קדושת שמות הקדש. [יש מתירים מטעם זה אפילו למוחקם].

ולכך, אף על גב דנקיט ליה החולה בידיה נמי — שפיר דמי, שאין בו איסור הוצאה בשבת, והוא נחשב כמו תכשיט, גם בזמן שהוא בידו. ולכן גם אם הוא יטלטל את הקמיע בידו אין זו הוצאה האסורה מהתורה.

ומקשינן: והתניא בברייתא: רבי אושעיא אומר: מותר לחולה לצאת עם קמיע כשהוא עליו דרך מלבוש ובלבד שלא יאחזנו בידו (117) ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים. ושוב קשה מדוע לא חששו שחולה שאין בו סכנה יוריד את הקמיע של כתב קודם כניסתו לבית הכסא ואחר כך יבוא לידי איסור הוצאה.

אלא, הכא שלא חששו שיורידנו בכניסתו

לבית הכסא, במאי עסקינן — בקמיע מחופה עור. שאין גנות אם נכנס בו לבית הכסא.

ותמהינן: והרי תפילין, דמחופה עור (118), שהפרשיות שבו מכוסות על ידי עור הבתים, ובכל זאת תניא: הנכנס לבית הכסא — חולץ תפילין ברחוק ארבע אמות, ונכנס. ומדוע לא יכנס בהן, שהרי "מחופה עור" הם הפרשיות?

ומשנינן: התם בתפילין, אסור ליכנס בהן לבית הכסא משום שיש בהן שם "שדי" מבחוץ, שאינו מחופה בעור: (119)

שי"ן שעשויה בדופן הבית של תפילין של ראש. ודלת ויוד ברצועות התפילין.

על כך שבאמת מותר להצילם לשם? והמהרש"ל גורס ברש"י לחצר שאינה מעורבת. ראה להלן קטו, א.

117. ברש"י משמע שמדובר אפילו כשסגולת הקמיע לרפא את החולי הוא כשנושאו בידו, ואסור משום שתכשיט מותר רק בדרך לבישה. וכך מפורש בחידושי הר"ן. אך השפת אמת תמה מדוע יהא אסור, ובמה הקמיע בידו שונה מחיגר שמותר לצאת עם מקל שבידו? והוא מפרש שמדובר שהקמיע מרפא רק כשלובשים אותו, וקושיית הגמרא היא שהמשנה לא חילקה בין הקמיעים והיה לה לפרש כמו הברייתא שקמיע שרפואתו בלבישה אסור לישאנו בידו.

והתוספות הקשו שאפשר שהברייתא אוסרת לאוחזו בידו רק משום מראית העין? ותירצו שמשמע בברייתא שאסור אפילו באופן שלא רואים את הקמיע בידו. והשפת אמת תמה על תירוצם וראה ריטב"א שמבאר את דבריהם.

118. הרשב"א בברכות [כג, א] הקשה איך

אמרינן שעור התפילין נחשב כסיו לפרשיות לגבי הכנסתם לבית הכסא, והרי בגמרא בברכות אמרינן שצריך כסיו שיש בחללו טפח? ותירצו הריטב"א והר"ן ששם מדובר על כלי שעשוי שהכניס ולהוציא ואז צריך חלל טפח, אבל חיפוי וכסיו שהוא סגור לגמרי אין צריך חלל טפח. [וראה בר"ן שנדפס מחדש תירוץ נוסף]. והפני יהושע [בברכות] תירץ, ששם מדובר לגבי להניחם על הקרקע אז הכלי צריך להיות עם חלל טפח שלא יהא דרך בזיון, אבל להכנס לבית הכסא מועיל כל כסיו והפסק. ורמז לכך המגן אברהם [מג, יג].

119. רש"י. והתוספות חולקים וסוברים שרק השי"ן יש בו קדושה, אבל הדי' ויוד שברצועות אין בהם קדושה, והם אינם גורסים בגמרא את המימרות של אביי על קדושת ד' ויוד. ומטעם זה מתירים התוספות לעיל [סא, א] להכנס לבית הכסא עם תפילין של יד, משום שלאות שבקשר אין קדושה.

והאור שמח [תפילין ג, א] מפרש במה שונה